

tione episcopum absolvat, vel alia ratione provideat. Pirhing h. t. num. 14. citans alios.

37. *Capto ab infidelibus.* — Deinde, quod capto ab infidelibus episcopo, hujus potestas non devolvatur ad archiepiscopum; sed quod interim capitulum, ac si sedes ipsa vacaret, administrare debeat tam in spiritualibus, quam temporalibus, donec episcopus libertati restituatur, vel per Papam, qui super hoc per capitulum, quam cito fieri poterit, est consulendus, aliud contigerit ordinari; habetur pariter clare decisum c. *Si episcopus.* 3. h. t. in 6. Et ratio est, quæ supra: simulque, quia episcopus captus censetur civiliter mortuus: sicque capitulum supplet vices, ejus ac si sedes episcopalis vacaret. Quamvis per hoc non negetur, quin episcopus, ab hostibus fidei captus, possit per litteras suis subditis præcipere, suamque ecclesiam, quatenus valet administrare, exempto sancti Marcelli Papæ et martyris, qui captus a paganis parochias, quas præsens non poterat, visitavit per epistolas, atque sanctorum Polycarpi, Ignatii, et aliorum plurium Pontificum. Layman in d. c. *Si episcopus.* n. 1. (ADNOTATIO XLIII.)

38. *Et lapsio in amentiam, vel alio diuturno impedimento detento.* — Tandem, quod episcopo in amentiam lapsio, vel alio diuturno impedimento detento, non devolvatur ejus jurisdictio ad archiepiscopum, patet ex can. *Scriptis mihi,* et can. *Pontifices,* et can. *Quamvis triste,* 7. q. 1 ubi dicitur, coadjutorem esse dandum episcopo propter infirmitatem, senectutem, vel amentiam. Accedit ratio: quia, quando episcopus ob delirium, vel aliud durabile impedimentum, omnino est inidoneus ad administrandum, perinde tunc censeri debet, ac si sedes vacaret; nam paria sunt, non habere episcopum, et habere inutilem, c. *Inter corporalia.* § *Sed neque.* de *Translat. episcop.* juncta Glossa ibid. §. *Inutilem;* Barbosa, axiomat. 174, n. 13. et 14. cum aliis.

39. *An interim ad capitulum pertineat administratio episcopatus?* — Unde in tali casu interim ad capitulum pertinere administrationem episcopatus, donec a Sede apostolica aliud ordinetur, recte tradit Layman, loc. cit. n. 1. Atque simili de causa inquit Quaranta in *Summa Bullarii.* §. *Archiepiscopus.* n. 22. quod si episcopus abiit in partes longinquas, nullo constituto vicario, capitulum interim administret.

§ III.

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA INFERIORUM PRÆLATORUM. JUDICUM, ET REGUM.

40. *Episcopi aliique ecclesiarum prælati tenentur ad corrigendos subditorum excessus diligenter intendere.* — Quæritur I. Qua ratione suppletur negligentia inferiorum prælatorum? Resp. I. Episcopi, aliique Ecclesiarum prælati, tenentur ad corrigendos subditorum excessus maxime clericorum, et reformandos mores prudenter, et diligenter intendere ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. Textus est in c. *Irrefragabili,* 13. §. 1. de *Offic. ordinar.* Unde etiam ad coercendam inferiorum rectorum negligentiam, et corrigendos subditorum excessus opportunam canonicarum visitationum remedium arripere tenentur: quia « non potest esse pastoris excusatio, si lupus oves comedit, et pastor ignorat; » prout loquitur sanctus Gregorius Papa in *Regesto,* ac refertur, c. *Quamvis.* 10. de *Reg. jur.* cum similibus.

41. *Quid juris, si inferiores prælati negligent justitiam administrare.* — Resp. II. Quando inferiores prælati, ut puta archidiaconus, vel capitulum cathedralis, ex privilegio habent potestatem corrigendi delicta subditorum, vel eam ex consuetudine contra episcopum præscripserunt, si ipsi negligent justitiam administrare, potest episcopus eis præfigere terminum; quod elapso ipsemet episcopus procedit, eorumque negligentiam supplet. Ita habetur in cit. c. *Irrefragabili.* § *Excessus.* de *Offic. ordin.* ac tradit Abbas ibid. n. 2. et card. Tuschus, litt. N. conclus. 34. et 35. post Calderinum, consil. 192. et alii. Ratio est: quia non aliter tunc episcopus censetur amisisse jurisdictionem, nisi in quantum inferior præscribens, aut privilegiatus, velit ea uti; ergo, quando ipse intra terminum sibi præfixum negligit suam jurisdictionem exercere, illico poterit eam episcopus exercere (cum hoc jam posset spectato juri communi) nec est necesse recurrere ad alium superiorem. Abbas loc. cit.

42. *Omissa per negligentiam prælatorum, ordinarie per superiores supplentur gradatim.* — Resp. III. Generatim loquendo, ea, quæ per prælatorum negligentiam omissa fuerunt, ordinarie per superiores supplenda sunt, gradatim ascendendo usque ad summum Pontificem. Ita communis; idque desumitur tum ex

hierarchia ecclesiastica, quæ superiores debent invigilare inferioribus; tum probatur multiplici inductione. Sic quippe negligentia prælatorum, in collatione beneficiorum commissa, ordinarie suppletur per immediatum superiorem, c. *Ne pro defectu.* 41. de *Election.* cum similibus. Insuper judex delegatus supplet negligentiam ordinarii, vel alterius delegati, c. *Prudentiam.* 21. § penult. et c. ult. de *Offic. delegat.* Item ordinarius supplet negligentiam abbatis, non revocantis monachum vagabundum, c. *Quanto.* 7. de *Offic. ordinar.* et sic loquendo de pluribus aliis.

43. *Quandoque etiam per inferiores.* — Ad dicitur notanter, « ordinarie per superiores. » Nam interdum negligentia prælatorum suppletur per inferiores; idque ex speciali dispositione juris, ob specialitatem rationis. Sic quippe negligentia episcopi in conferendis beneficiis, quorum collatio ad ipsum jure proprio pertinet, suppletur per capitulum, ratione communionis, quam ad invicem habent c. *Nulla.* 2. de *Concess. præbend.* estque amplius dictum n. 22. et seqq. Similiter si ex malitia, vel desidia delegati Papæ, quis perseverat in peccato, supplet ordinarius loci, haud obstante quod causa fuerit delegato commissa; et hoc ad præcavendum peccatis c. *Significavit.* 6. de *Offic. ordinar.* Item in can. *Volumus.* dist. 89. omnis clerus constituit episcopo vicedominum, et majorem domus, si hunc ipse constituere neglexerit: nam hoc concernit etiam bonum commune totius cleri. Tacentur aliæ fallentiæ, supra n. 5. jam adductæ.

44. *Judex ecclesiasticus potest supplere negligentiam judicis sæcularis.* — Quæritur II. Utrum judex ecclesiasticus possit supplere negligentiam judicis sæcularis, et econtra? Resp. I. Judex ecclesiasticus potest supplere negligentiam judicis sæcularis. Ita Glossa fin. in c. *Qualiter et quando,* 17 et Abbas, ibid. n. 7. de *Judiciis.* card. Tuschus; litt. E., concl. 240, n. 1; Sperellus, decis. 126. *Fori ecclesiast.* n. 47; Maranta, part. IV. *Speculi Aurei* distinct. 41. n. 41. post Baldum in l. *Contractibus.* § *In omni.* C. *De non numerat. pecun.*; Barbosa, c. *Licet ex suscepto,* n. 2. de *Foro compet.* citans complures alios, estque communis. Idque aperte habetur decisum in c. *Ex transmissa,* 6. et c. *Licet.* 10. et c. *Ex tempore,* 11. de *Foro competent.* ubi judici sæculari negligente, seu malitiose differente terminationem causæ, etiam feudalis, potest adiri judex ecclesiasticus, ut debitum ei fi-

nem imponat. Accedit ratio: quia, licet distincta sit potestas ecclesiastica a potestate sæculari, seu politica, tamen illa est sublimior, et tanto præstat sæculari, quanto quæ sunt spiritualia, præstant corporalibus, c. *Solite,* de *Majorit. et obed.* Simulque Ecclesia saltem indirecte, seu casualiter, exercet jurisdictionem in bona temporalia christianorum, c. *Per venerabilem.* *Qui filii sint legit.* estque uberius dictum, tit. II. de *Constitutionibus,* § 3. n. 57. et 58; ergo mirum non est, quod potestate sæculari negligente possit potestas ecclesiastica desuper requisita se impendere atque alterius negligentiam supplere.

45. *Non tamen econtra. Et ratio disparitatis.* — Resp. II. Non tamen econtra judex laicus potest supplere negligentiam judicis ecclesiastici; ac proinde clerici ad sæculare forum trahi nequeunt, etiam data ipsorum prælatorum negligentia. Ita habetur in cit. c. *Qualiter et quando de Judiciis.* prout illud communiter sumatur; ac tenet Glossa fin. et Hostiensis, et Abbas, n. 7. et Barbosa, in *Collectan.* ibid. n. citans alios. Sperellus, decis. 126. *Fori ecclesiast.* n. 48; Farinacius, part. IV, lib. I, consil. 68, n. 2. et 10, allegans Rotam in una *Oscen. Penitentiariæ.* 10 aprilis. 1595, coram D. Blanchetto, et alii communiter, contra Glossam in can. *Filiis ac nepotibus.* 16. q. 7. §. *Regis.* et Menochium, de *Retinenda possessione,* remed. 3. n. 355. et seqq. volentem quod in realibus possit judex sæcularis supplere negligentiam judicis ecclesiastici, licet non in personalibus. Ratio conclusionis est, quia judex sæcularis nullam habet jurisdictionem in clericos, c. *Ecclesia sancte Mariæ.* 10. de *Constitut.* Imo est hujus jurisdictionis incapax, c. *Causam qua.* 7. de *Præscript.* et can. *Sacerdotibus.* 11 q. 1. Estque longe inferior ecclesiastico, cit. c. *Solite.* de *Majorit. et obed.* veluti si plumbi metallum ad auri fulgorem comparatur, can. *Duo sunt.* dist. 96. Ergo non mirum, quod judex sæcularis nullo modo possit supplere negligentiam judicis ecclesiastici: nunquam enim minor supplet negligentiam majoris, nisi in casibus jure expressis, ut notat Innocentius in c. *Quia diversitatem.* de *Concess. præbend.* Atque rationes istæ urgent non solum in actionibus personalibus, sed etiam in realibus clericorum: præsertim ex eo, quia si persona est exempla, ergo et res, quæ personæ accessoria est, exempla esse debet, c. *Accessorium.* 42. de *Reg. juris.* in 6. cum concordantiis. Insuper per hoc patet maxima di-

diversitas inter hunc, et priorem casum.

46. *Solvuntur contraria.* — Nec obstat can. *Si quis cum clerico.* 11. q. 1. ubi de actore, clericum in causa pecuniaria coram episcopo ejus conveniente dicitur: « Sin autem noluerit episcopus litem dirimere, tunc ad civilem judicem disceptatio causæ perveniat. » Cui simile quid habetur in Auth. *Ut clerici apud proprios episcopos.* § *Sivero*, col. lat. 6. Resp. enim cum Abbate in cit. c. *Qualiter et quando*, n. 7. de *Judic.* post Joan. Andream, ejusmodi jura, in quantum dicunt, quod episcopo negligente, disceptatio causæ ad civilem judicem perveniat, esse revocata. Vel dicendum, quod cit. can. *Si quis cum clerico*, sit desumptus ex allegata Authentica, seu ex Novella 83. prout ibidem a margine notatur: unde sicut leges civiles de clericis expresse disponentes, ex defectu jurisdictionis non valent, nisi quatenus approbantur ab Ecclesia, ut dictum, tit. de *Constitutionibus*, § 13. n. 290. et seqq.; ita nec in citata Authentica; neque canon ex ea desumptus quidquam habet firmitatis; cum non solum nunquam ab Ecclesia fuerit approbatus, sed etiam expresse reprobatus; ut cit. c. *Qualiter et quando*, de *Judiciis*, cum concordantiis.

47. *Solvuntur contraria.* — Nec rursus obstat can. *Filiis, vel nepotibus.* 16. q. 7. atque desumitur ex concilio Toletano IX. cap. 1. ubi Glossa, § *Regis* infert, quod metropolitano negligente, vel rebus ecclesiasticis abutente, possit adiri rex, ut eum corrigat, cum per ecclesiasticum judicem cogi non possit. Resp. enim hanc Glossæ opinionem, una cum sua ratione, esse falsam: nam etiam metropolitanus cogi potest vel per suum primatum, vel saltem per Summum Pontificem. Neque textus Glossæ opinionem ibidem habet: solum enim asserit metropolitani negligentiam sive abusum, regis auribus esse intimandum, Hujus enim intimationis effectus esse potest, non ut rex metropolitanum corrigat, sed ut ipsum admoneat, vel instet coram superiore, ut hic eum reprehendat, vel compellat, justitiam resque ecclesiasticas rite administrare. Abbas, cit. n. 7; Barbosa in c. *Qualiter et quando*, n. 3, de *Judiciis*, allegans alios.

48. *Solvuntur contraria.* — Dices. In can. *Nos si incompetenter*, 2. q. 7. ipsemet Leo Papa IV submitit se sæculari Imperatoris judicio, illis verbis ipsum allocutus: « Nos si incompetenter aliquid egimus, et in subditis justæ legibus tramitem non conservavimus, vestro, ac miserrorum vestrorum cuncta volumus emendare

judicio. » Ergo hoc ipsum dici potest de inferioribus prælatis ecclesiasticis, saltem in casu negligentie. Resp. Leonem Pontificem ob querelas suorum subditorum sese imperiali judicio submisisse, non coactivo, sed arbitrario, sive (ut explicat Archidiaconus ibid. n. 1.) ejusdem discretioni: idque ab eo factum fuit ex humilitatis dispensatione, ut inquit Gratianus ibidem, atque ad vitandum fortasse scandalum tunc timendum. Et hoc licere Summo Pontifici, utpote qui est supra omne forum, potestque de jure in jure dispensare, c. *Proposuit.* 4. de *Concess. præbend.* recte notat Archidiaconus, loc. cit. licet secus sit dicendum de inferioribus prælatis ecclesiasticis, c. *Si diligenti.* 12. de *Foro compet.*

49. *Solvuntur contraria.* — Urgebis in cap. II. de *Regularib.* aperte supponitur, quod in causa ecclesiastica ob negligentiam judicis ecclesiastici possit reclamari, et haberi recursus ad Principem; ergo istud frustra negatur. Resp. cum. Glossa ibid. § *Ad principem*, et aliis, ibi per *Principem* non intelligi principem sæcularem, sed Papam, qui absolute dicitur Princeps in can. *Corpora. de Consec. dist. 1.* juncta Glossa ibid. § *Princeps.* Unde nihil inde sequitur contra conclusionem.

50. *Si rex, vel alius princeps christianus, est negligens in administratione regni sui, dandus est illi coadjutor per superiorem.* — Quæritur III. Qua ratione sit supplenda negligentia regum christianorum circa administrationem regni sui? Resp. I. Si rex, vel alius princeps christianus, est negligens, ac remissus in sua administratione, dissipando jura regni, vel causas ecclesiarum, personarumque ecclesiasticarum, pauperum, orphanorum, aliarumque miserabilium personarum negligendo etc., tunc debet illi a suo superiore, si quem habet, coadjutor, sive curator assignari, qui ejus vice regni negotia rite disponat. Desumitur hoc ex c. *Grandi.* 2. h. t. in 6 ac notat Barbosa, et Layman ibid. n. 1. cum aliis.

51. *Vel per Summum Pontificem.* — Resp. II. Quod si ejusmodi rex superiorem in temporalibus non recognoscit, simulque regni proceres seu magnates sufficiens remedium adhibere nequeunt, tunc ad summum Pontificem debite requisitum spectat providere, eique idoneum coadjutorem dare. Ita communis canonistarum; atque habetur in cit. c. *Grandi.* 2. h. t. in 6. ubi in facti contingentia istud practicum legitur circa Sanctum Portugallie regem quodam ita negligentem, et remissum circa regni negotia, cui proin Pon-

tifex in coadjutorem regni constituit comitem Bolonensem, ejusdem regis fratrem, salvo tamen jure regni, quod ipsi, ac legitimo ejus filio relinquebatur. Accedit ratio: quia hoc modo ex una parte providetur communi bono regni: ex altera vero nihil juris adimitur illi, cui datur talis coadjutor licet aliquantulum puniatur ejus negligentia, adimendo ipsi administrationem. Deinde, quia etiam episcopo propter senectutem, vel infirmitatem insufficienti ad administrandum episcopatum, datur coadjutor; ut can. *Quamvis*, et can. *Petisti*, 7 q. 1; ergo idem recte fit in regibus negligentibus. Neque enim quælibet negligentia illico digna est dispositione, arg. can. *Quidquid.* 1. q. 1.

52. *Solvitur notabilis instantia ex can.* Alius item, 15. q. 6. — Nec obstat can. *Alius item*, 15. q. 6. ubi rex tantæ potestati inutilis, deponitur. Resp. enim cum Glossa ibid. § *Inutilis*, id non esse intelligendum de rege inutili, hoc est, insufficiente (nam tali debet dari coadjutor per jura citata), sed de dissoluto et scelerato. Et si quis urgeat, dictum Sanctum regem Portugallie fuisse sceleratum, utpote regni destructorem: prout liquet ex cit. c. *Grandi.* § fin. h. t. in 6. ibi: « Eidem regno destructioni exposito; » cur igitur Papa ipsum non deposuit? Respondet Barbosa in d. c. cap. *Grandi*, n. 5, id contigisse ex eo: quia in illis circumstantiis magis opportunum remedium ad vitanda regni incommoda videbatur esse datio coadjutoris, quam depositio regis; secus fuisse in casu, de quo loquitur d. can. *Alius item.* 15. q. 6.

53. *Et cur tunc ad Papam pertineat providere?* — Porro, quod in tali casu negligentie regis, et nisi proceres regni aliud sufficiens remedium adhibere valeant, ad Summum Pontificem pertineat providere, atque idoneum coadjutorem dare, ex eo liquet, tum quia Papa, veluti Christi in terris vicarius, indirecte, seu casualiter (videlicet, ob bonum regimen Ecclesiæ universalis, sibi divinitus commissæ), etiam de bonis temporalibus omnium christianorum disponere potest; ut d. c. *Per venerabilem. Qui filii sint legitimi.* et Clem. *Pastoralis.* 2. de *Sentent. et re judic.* cum similibus; tum quia causæ Ecclesiarum, ecclesiasticarum et miserabilium personarum, et cura earundem, specialiter ad Ecclesiam spectare dignoscuntur; ut can. 1. et 2. dist. 87. et c. *Ex parte*, 15. *Foro compet.* et alibi; ergo, si ob negligentiam regis vel principis sæcularis, hujusmodi causæ periclitan-

tur, merito auctoritas ecclesiastica implorari ac se interponere potest. Accedunt dicta superioris num. 44.

TITULUS XI.

De Temporibus Ordinationum, et qualitate Ordinandorum.

1. *Ratio continuationis.* — Quia inter alia prælatorum, maxime episcoporum, officia recte connumeratur potestas conferendi ordines, quin et ad legitimam eorumdem promotionem certi ordines plerumque requiruntur; idcirco tum de ordinibus, seu sacris ordinationibus, tum de ordinandorum qualitatibus, aliisque huc spectantibus, in hoc et pluribus subsequentibus titulis ex professo tractatur. Placet autem hic materias canonicas potissimum examinare, et resolvere, aliis ad theologiam dimissis.

§ I.

DE QUIDDITATE AC NUMERO ORDINUM.

2. *Orao sumitur dupliciter.* — Quæritur I. Quid, et quot sint ordines? Pro resolutione hujus quæstiones est præmittendum, quod, quantum attinet ad propositum, ordo dupliciter sumatur: primo, pro gradu præ eminenti in Ecclesia Dei; id est, pro dignitate ecclesiastica quibusdam personis collata, vi sacramenti ordinis recepti. Secundo, sumitur ordo pro ipsa actuali ordinatione, seu institutione alicujus in gradu præ eminenti Ecclesiæ: et hoc posteriori modo acceptus, ordo est unum ex septem Novæ Legis sacramentis, non item in priore acceptione. Sic, v. g., presbyteratus potest sumi vel pro ipsa actuali ordinatione alicujus in presbyterum, et sic est sacramentum; vel pro dignitate, seu potestate sacerdotali, quam quis acquisivit vi ordinationis suæ in presbyterum, et ratione cujus potest valide consecrare et absolvere: et hoc modo presbyteratus non est sacramentum, sed potius aliquid consequens ad sacramentum ordinis presbyteratus jam peractum, sibi que collatum. Et quod dicitur hic de presbyteratu, idem servata proportionem dicendum est de diaconatu, subdiaconatu et quatuor ordinibus minoribus. Hoc prænotato,